

160166 - حکمت از نام بردن «لیال عشر» (شبهای دهگانه) به جای روزهای دهگانه

سوال

این سؤال به ذهن یکی از نزدیکان من آمده که حکمت از لفظ **لیال عشر** یعنی شبهای ده گانه به جای روز چیست؟ با وجود آنکه فضایل دهه نخست ذی الحجه به هنگام روز است نه به هنگام شب؟ بدون شک الله متعال حکمتی والا از این طرز بیان دارد.

پاسخ مفصل

الحمدلله.

الله تعالی می فرماید:

وَالْفَجْرِ (۱) وَلَيَالٍ عَشْرٍ

الفجر: ۱ - ۲

(سوگند به سپیده دم (۱) و سوگند به شبهای دهگانه).

در میان علما درباره ده شبی که به آن سوگند یاد شده اقوال گوناگون است:

۱- جمهور علما بر این رای اند که آن دهه [نخست] ذی الحجه است و بلکه ابن جریر طبری - رحمه الله - اجماع را در این باره نقل کرده و می گوید: **آن شبهای دهگانه ذی الحجه است**، به دلیل اجماع اهل حجت از اهل تاویل بر این مسئله (تفسیر ابن جریر: ۷/ ۵۱۴).

ابن کثیر (۴/ ۵۳۵) می گوید: منظور از آن، شبهای دهگانه دهه ذی الحجه است چنان که ابن عباس و ابن زبیر و مجاهد و دیگران از سلف و خلف گفته اند.

اما این جا سوالی پیش می آید که شما بیان کردید: حکمت از نام بردن شب به جای روز چیست؟

این سؤال را می توان چنین پاسخ داد:

در این جا از روزها به عنوان شبها یاد شده زیرا زبان عربی وسیع است و گاه لیالی (شبها) گفته می شود و منظور از آن روزها است و برعکس، و غالب بر زبان صحابه و تابعین این بود که به روزها، شبها می گفتند تا آن جا که در کلام آنان می آمد که برای بیان آن که پنج روز روزه گرفتیم می گفتند: پنج شب روزه گرفتیم، و منظورشان روز بود. والله اعلم.

چنان که گروهی از علما از جمله ابن العربی در **أحكام القرآن** (۴/ ۳۳۴) و ابن رجب در **لطائف المعارف** (۴۷۰) چنین گفته اند.

۲- گروهی دیگر از علما - از جمله روایتی که از ابن عباس رضی الله عنهما نقل کرده اند - بر این هستند که منظور از شبهای ده گانه، ده شب پایانی رمضان است و گفته اند: زیرا شب قدر در این شبهای پایانی است که خداوند متعال درباره آن می فرماید:

لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ

[القدر: ۴]

(شب قدر از هزار ماه بهتر است)

و می فرماید:

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةٍ مُبَارَكَةٍ إِنَّا كُنَّا مُنْذِرِينَ (۳) فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ

[الدخان: ۳ - ۴]

(ما آن را در شبی مبارک نازل کردیم، [چرا] که ما هشدار دهنده بودیم (۳) در آن [شب] هر [گونه] کاری [به شکلی] استوار فیصله می یابد).

شیخ ابن عثیمین - رحمه الله - همین رای را برگزیده زیرا موافق با ظاهر آیه است.

نگا: تفسیر جزء عم، اثر شیخ ابن عثیمین رحمه الله.